Muoviteollisuus ry
VK

14.10.2022

Talousvaliokunta perjantai 21.10.2022 klo 11.45
/ HE 141/2022 vp /
Vesa Kärhä

Muoviteollisuus ry kiittää eduskunnan talousvaliokuntaa mahdollisuudesta saada tulla kuulluksi asiassa.

Jäsenyrityksemme valmistavat säädöksen tarkoittamia tuotteita ja kierrättävät muovia Suomessa. Alallamme on kaikkiaan noin 530 yritystä ja niissä yli 10 000 työntekijää. Muovituotevalmistuksen liikevaihto on noin 4 miljardia euroa, mistä yli puolet tulee vientituotteista.

Olemme pitkäjänteisesti kehittäneen kotimaisia ratkaisuja muovien kierrätykseen ja muuhun hyötykäyttöön. 15.1.2001 allekirjoitimme sopimuksen Metsäteollisuus ry:n, Pakkausalan Ympäristörekisteri PYR Oy:n, Päivittäistavarakauppa ry:n kanssa siitä, että näiden niin sanottujen palvelupakkausten määräilmoitukset tehdään sen toimijan toimesta, missä itse pakkaaminen de facto tapahtuu. Allekirjoittajat eivät tuolloin nähneet muuta luotettavaa mittapistettä kulutusmäärille. Eikä sellaista olekaan. Lakiehdotus voimaantullessaan ehdotetussa muodossaan käytännössä päättää tuon sopimuksen mukaisen toiminnan ja vaikuttaa moneen asiaan negatiivisesti.

Muoviteollisuus ry on koko prosessin ajan kiinnittänyt huomiota seuraaviin kansalliseen toimeenpanoon vaikuttaviin kohtiin:

1. Tuonti asettuisi käytännössä eri asemaan kuin kotimainen valmistus

Useimmat SUP-tuotteiden tuoteryhmät tai -jaot eivät ole tullikoodiluetteloissa. Niiden palvelu-, maatalous-, kerta- tai muun käytön sekä markkina-alueen ja ajankohdan ratkaisee se yritys, jonka liiketoiminnassa käyttö, siis pakkaaminen tai kuluttajamyynti, lopulta tapahtuvat. Valmistuksessa ei voi olla lopullista tietoa näistä. Monet valmistetut tuotteet kuten ns ylä- ja alaradat, kiristekalvot ja kääreet voidaan käyttää joko SUP- tai muihin lopputuotteisiin. Osassa valmistajan tuottajamaksut voivat täten kertautua. Osassa ne taas menevät tuotteisiin, joihin ne eivät kuulu.

Esitetyssä vastuumallissa suomalainen SUP-tuotevalmistaja voi joutua maksamaan toisen jäsenmaan tai jonkun maksusta vapautetun käyttötavan osalta maksuja maamme kunnille tai kantaa tuottajavelvoitteita viennistä tai ei-pakkauksesta.

EU:n sisämarkkinoilla Tulli tai muu viranomainen voi suorittaa lähinnä tavaraliikenteen tilastointia tuotteiden vapaan liikkuvuuden hengen mukaisesti tullikoodeihin perustuen. Mikäli tuotteen lopullinen pakkaajapaikka ei ole tuottajavastuullinen yritys ja mikäli viranomainen ei näitä jatkuvasti valvo, tulee tuonnista ja etämyynnistä Suomeen de facto edullisempi tapa palvella asiakkaita.

Perusteluissa itsessään todetaan sisärajavalvonnan mahdottomuus: *”Koska Tulli kerää sisäkauppaa koskevat tiedot tilastointitarkoituksessa, kyseisiä tilastotietoja ei voida luovuttaa muille viranomaisille näiden suorittamassa valvonnassa hyödynnettäväksi.”*

2. Kustannuksia ei saa siirrettyä valmistuksesta eteenpäin

Lakiesitystä on yritetty parantaa valvonnan osalta 55 § jakelijan ja julkisen hankkijan velvollisuudella varmistaa, että valmistaja tai maahantuoja olisivat **rekisteröityneet** tuottajavastuuorganisaatioon. Tässä kuitenkaan ei ole olemassa mitään jakelijaluetteloa tai vastaavaa pohjaa, jonka kautta tällaisen noudattamista valvottaisiin. Juuri pienpakkaajalistan koon ja sen valvonnan raskauden vuoksihan tätä uutta ei-toimivaa valmistajapistettä on perusteltu. On siksi oletettava, että raja- ja jakeluvalvonta, jopa markkinavalvonta jää täten käytännössä tekemättä kokonaan tai suurelta osin. Vain kotimaisen tuotannon määrä (ei SUP-tuotanto) on todennettavissa ja siihen laskutus varmuudella ja jatkuvana kohdistuisi.

Toisaalta julkisestikin todettavissa oleva asiakkuus johonkin tuottajavastuuorganisaatioon ei kerro mitään jonkin yksittäisen SUP -tuoteryhmän, saati toimituserän, vastuun kannosta. Se ei sikäli auta ketään kontrollissa kovinkaan pitkälle.

Säädös johtaa käytännössä siihen, että muutoinkin vahva hankintakanava asettaa tilaukseensa ehdon (rasti ruutuun), että valmistaja on hoitanut tuottajavastuun, mutta sen hintaa ei käytännössä saa siirrettyä eteenpäin. Ulkomaisia valmistajia ei Suomesta käsin voi valvoa.

Yrityksemme esittävät, että mikäli tuottajan vastuu tulee valmistajan maksettavaksi, tulee lailla nimenomaisesti ja vähimmillään velvoittaa, että läpi toimitusketjun läpi laskutuksessa esitetään **erillinen kustannusrivi SUP-tuotteiden suoritetusta tuottajavastuumaksusta kustakin toimituserästä**. Tiedon pitää olla katkeamaton ja todennettavissa jokaisessa jalostus- ja toimitusketjun kohdassa, kuten erityisesti hankintahuutokaupoissa. Vain tämä mahdollistaisi oikeasti viranomaisen tai muiden todeta niiden suoritukset. Kustannusrivi edistäisi tietoisuutta näistä sivukustannuksista ja sekä mahdollistaisi palautussuoritukset, mikäli yritys voi osoittaa, ettei tuotetta lopulta käytetty SUP-määritelmän kattamalla tavalla EU:ssa. Perusteluissa todetaan, että tällaiset menettelyt jotenkin syntyisivät itsestään monimutkaisiin tuotanto- ja toimitusketjuihin. Ne eivät tule syntymään. Kustannukset eivät kohdistu ja siirry pelkällä oletuksella oikein.

3. Organisoitumisen vapaus edistää kehitystä, pakko salpaa kaiken

Se, että muovisen juomamukin valmistajan tai maahantuojan olisi pakko ja mahdollista liittyä nimenomaan vain pakkausten monimateriaaliseen tuottajavastuuyhtiöön merkitsee, että tämän maksajan päätöksentekomahdollisuus esim. omien toimivien kierrätysjärjestelmien ja kustannusten hallintaan on olematon, vaikka maksuosuus tuotehintaan suhteutettuna olisi kuinka korkea.

Ääritapauksessa voidaan olla tilanteessa, jossa kilpailevan materiaalin edustaja on säätämässä mukin valmistajan hintaa ja/tai on täysin haluton edistämään tämän kiertotalous- ja markkinakehitystä. **On sallittava juomamukituottajan ja SUP-muovipakkaustuotteen tuottajan omaehtoinen vastuunkanto, vapaampi mahdollisuus perustaa omia SUP-tuotteiden tuottajavastuuyhteisöjä, joissa maksut ja vaikuttaminen on jaettu ja kohdistettu hyödyksi oikeissa tuote- ja toiminnallisuussuhteissa.**

4. Valmistus ja kierrätys Suomessa vaarantuvat

Muoviteollisuus ry arvioi, että esitetyssä muodossaan SUP-direktiivi tekee kotimaisen tuotannon merkittävästi maahantuontia kalliimmaksi. Muutaman kymmenen suomalaisen yrityksen kesken jaettavaksi tuleva kuntasiivouskustannus olisi alkuunsa noin 25 Meuroa/a. Esim kaikkien muovikassien valmistuksen raaka-aineet Suomessa maksavat noin 5 Meuro/a. Tuote- tai yrityskohtaisesti tuon 25 Meuron kustannusten jako ei ole vielä selvä, mutta on selvää, ettei ole mahdollista valmistaa Suomessa muovisia kasseja markkinoille tuollaisella asetelmalla eivätkä muut valmistajat maailmalla tule laittamaan moisia kustannuksia valmisteilleen. Päälle tulisi vielä täällä Suomessa velvoite raportoida ulkomaiden tuottajavastuun kannon valtuutettu edustaja 66 a §.

Näin ollen valmistajan voi siis olla useita satoja tuhansia euroja vuodessa tuottavampaa valmistaa tuotteet maan ulkopuolella ja antaa tilaajan huolehtia maahantuontivelvoitteista tarvitsemassaan laajuudessa siten, kuin tarpeelliseksi katsoo, jos valvontaa lisäksi ei juuri olisi.

5. Harmaatuonti vie markkinat

Yksityishenkilöt voivat myös tehdä ostonsa Suomen ulkopuolella olematta ammattimaisia toimijoita ja täten vapaita tuottajavastuusta. Osa varsinkin catering -alueen pakkaushankintoja on jo nyt tällaista ns takapihakauppaa hyvin pienten toimittajien pakettiautoista. Alalla on paljon toiminimi- tason tarviketoimittajaa. Vaihtamalla toiminimeä vuosittain, ei joudu koskaan SUP- tai pakkaajamaksujen suorittajaksi, koska maksut kannetaan aina vain edellisen vuoden tuontimääristä. Säästö ja kilpailuetu rahditkin huomioiden on näin merkittävä.

Tuottajavastuuvalvonta on käytännössä mahdollista ja poistaa harmaatuonnin mahdollisuuden vain tätä seuraavalla tasolla, jossa myyntimärät ja käyttötapa tunnetaan, olipa SUP-tuote hankittu tällöin mistä hyvänsä. Viite jo alussa kuvattu sopimus.

Ehdotuksen ”tuonti vs kotimaan valmistus” -epäkohta ja velvoitteiden kiertomahdollisuus todetaan myös perusteluissa seuraavasti:

”Vaikutuksia SUP-tuotteita valmistaville suuryrityksille voi lieventää mahdollisuus kohdentaa tuotantoa Euroopan ulkopuolelle. Tuotantoa siirrettäessä yritysten markkina-asemassa ei välttämättä tapahdu suuria muutoksia, vaikka toiminta Suomessa muuttuu. Osa yrityksistä voi muuttaa tuotantoaan niin, että muovi korvataan jollain muulla materiaalilla, jolloin direktiivin velvoitteita ei enää sovelleta valmistettaviin tuotteisiin.”

Muoviteollisuus ry katsoo, että kaiken kokoisilla yrityksillä tulisi olla yhtäläinen elinkeinon harjoittamismahdollisuus Suomen markkinoilla ja jokainen tuotannollinen työpaikka juuri täällä on tärkeä. Materiaalinvaihdoissa puolestaan tulisi aina huomioida ympäristövaikutukset, ei pelkkä SUP-kustannus ja sen kierto.

Kotimaan tuotannon kannattamamattomaksi muuttumisen myötä ja toimittaessa perustelujen mukaan, arvioitu työpaikkojen pysyvä vähenemä maassamme olisi luokkaa 400. Sen lisäksi jopa 4000 t eli 10% kierrätysmuovien käyttökohteista häviäisi Suomesta uusiokassien ja mahdollisesti PET-rasioiden/ratojen yms muodossa.

6. Yleisemmin unioni -tasoon liittyen haluemme vielä toistaen kommentoida seuraavaa

OXO-hajoavuuden määrittely tulisi olla jo EU-tasolla eksaktimpi, EU-tason aineluettelo tai vastaava. Sinänsä kielto voi olla aiheellinen, mutta liian altis tulkinnoille ja myös mahdoton valvoa tuollaisenaan.

Muoviteollisuuden piirissä on haluttu SUP-direktiiviä kehitettävän materiaalineutraaliksi Single Use Products -direktiiviksi. On ollut ikävä seurata, miten Euroopan ja Suomen ennen vireä materiaalikehitys on surkastunut tällä alueella vain väittelyksi siitä, mikä polymeeri ei olisi muovia ja

mikä olisi. Roskaaminen, resurssikulutus ynnä muut tekijät, kun eivät ole mitään kemiallisia rakenne- saati materiaaliominaisuuksia.

Yhtenäismarkkinat ovat olleet yksi suurimpia saavutuksia ja kuluttajalle koituvia hyötyjä EU:ssa. Kaikki kansallisesti sallittavat poikkeamamäärittelyt ja tuotetariffit sisärajoilla murentavat tuotteiden yhtenäismarkkinoita. SUPissa on useita yhtenäismarkkinoita tarpeetta murentavia elementtejä, kuten Suomessa käyttöön esitettävä käytännössä kuntien laskuttama sisärajavero tuotteille roskaamisperusteella ja samoin käytännössä ristiriitainen usean eri markkinoille saattajan – käsite.

Vakuudeksi

MUOVITEOLLISUUS RY

Vesa Kärhä

toimitusjohtaja